

Maia Jaliashvili

მაია ჯალიაშვილი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

Georgia, Tbilisi

საქართველო, თბილისი

Literary Metamorphosis: The Cult of the Reader and Authorial Identity

(Givi Margvelashvili's Miniatures)

ლიტერატურული მეტამორფოზა: მკითხველის კულტი და ავტორის იდენტობა

(გივი მარგველაშვილის მინიატურები)

DOI: <https://doi.org/10.62119/cils.18.2025.10838>

In *I Am a Book Hero*, Givi Margvelashvili reflects on existence, authorship, and identity through a postmodern lens. Influenced by Borges, he blurs the boundaries between life and text, suggesting that human identity is inseparable from artistic creation. Declaring “I am a book hero,” Margvelashvili implies that the author attains immortality through the reader, who simultaneously “reads themselves” into the work. His vision redefines the act of reading as creative participation rather than passive reception. By merging reality and fiction, Margvelashvili constructs a space where intellectual freedom replaces the ordinary, turning literature into a living process of mutual discovery.

Keywords: Keywords: Margvelashvili, Reader, Text, Postmodernism, Immortality

საკვანძო სიტყვები: მარგველაშვილი, მკითხველი, ტექსტი, პოსტმოდერნიზმი, უკვდავება

გივი მარგველაშვილი მინიატურათა კრებულში „მე წიგნის გმირი ვარ“ ფილოსოფიურად გაიაზრებს მხატვრული ტექსტისა და ავტორობის ბუნებას. ხორხე ლუის ბორხესის შთაგონებით, მარგველაშვილი მწერლის იდენტობის ცნებას ტექსტთან აკავშირებს, როდესაც წერს, რომ გმირია თავის მიერ დაწერილი წიგნისა, რომელშიც ზუსტად უწერია თავისი ბედისწერა. წიგნის ყოველი წაკითხვისას კი ხელახლა აღდგება. ეს რადიკალური მტკიცება ტექსტს უკვდავების არეალად აქცევს, სადაც ავტორი მკითხველის ჩართულობით ძლევს მოკვდავობას და ხელახლა განიცდის ცხოვრების საიდუმლოებებს. სტატიაში გაანალიზებულია, თუ როგორ აბუნდოვანებს მარგველაშვილი საკუთარი თავის ლიტერატურულ ქმნილებად წარმოჩენით პერსონაჟსა და რეალობას შორის ზღვარს. იგი როგორც ავტორის, ისე მკითხველის როლს განმარტავს. ეს დამოკიდებულება ქმნის „მკითხველის კულტს“, როდესაც ადამიანები არა მხოლოდ კითხულობენ ტექსტებს, არამედ „კითხულობენ საკუთარ თავსაც“ ცხოვრების დიდ ნარატივში. ეს ჩართულობა ხელს უწყობს „მეორეული ცხოვრების“ შექმნას წარმოსახვით სივრცეში, რაც ეხმიანება ოსკარ უაილდის, ჰერმან ჰესესა და მარსელ პრუსტის იდეებს, რომლებიც წარმოსახულ სამყაროს რეალობაზე აღმატებულად მიიჩნევდნენ. ავტორი სიტყვების მაგიით თითქოს უჩინარდება შექმნილ ტექსტებში, რათა პერსონაჟთა რეალურობაში უფრო მეტად დაგვარწმუნოს.

მარგველაშვილის პოსტმოდერნისტული ხედვა ექვემდებარება აყენებს ტექსტის, როგორც ხელმეუბნეული ავტორიტეტის, ცნებას. ის იგონებს კითხვის ახალ სტრატეგიებს, რომლებიც მკითხველს საშუალებას აძლევს, ჩაერიოს დამკვიდრებულ ნარატივებში, მათ შორის, ბიბლიურ ამბებში. წე-

რილში გამოკვეთილია, თუ როგორ ხდება მკითხველი აქტიური მონაწილე, რომელიც ცვლის პერსონაჟთა ბედს და არღვევს კანონიკურ სიუჟეტებს. ეს არ არის უბრალო ინტერპრეტაცია, არამედ რადიკალური ხელახალი შექმნა, რაც ტექსტს დინამიკურ სივრცედ აქცევს, სადაც მკითხველი ხდება თანაავტორი და „ღმერთიც“ კი, რომელიც პერსონაჟებს სულს უბერავს. მარგველაშვილის შემოქმედება გვთავაზობს ახალ ქრონოტოპს და სამყაროს ახლებურ მოდელს, სადაც რეალურსა და ფიქტიურს, ლიტერატურულსა და დოკუმენტურს შორის ზღვარი იშლება, რაც პოსტმოდერნისტულ დებულებას „სამყარო ტექსტია“ ეხმიანება. კითხვა/წერასთან ეს უნიკალური დამოკიდებულება ამლიერებს მკითხველს, სთავაზობს რა მას გაქცევას ყოველდღიური არსებობიდან და ლიტერატურის უსაზღვრო სივრცეში ღრმა ინტელექტუალურ მოგზაურობას.

თუ ბორხესი ეჭვობდა, რომ ადამიანები პერსონაჟთა მსგავსად, შეიძლება გამოგონილნი ყოფილიყვნენ, გივი მარგველაშვილი ამ ეჭვს რეალობად აქცევს და წერს: „*მე წიგნის გმირი ვარ. /ჩემს წიგნში – მე მას ჩემს ბიოგრაფიულ რუკასაც ვუწოდებ./ ზუსტად მიწერია ჩემი ბედისწერა./ იქ მატარებელივით მივიწევ წინ. /ჩემი ცხოვრების ხაზი/ ამ წიგნის ყველა თავში უცვლელი რჩება./ დღე, როდესაც მაგანი მკითხველი /ამ მარშრუტს აირჩევს, /ჩემი დაბადების დღეა“* (მარგველაშვილი, 2006, გვ. 67).

ასე რომ, მწერალი თვითონვე აქცევს თავს წიგნის გმირად და ამგვარად თავს დააღწევს მოკვდავობას, სიცოცხლის ერთჯერადობას. წიგნის ყოველი წაკითხვისას ის ხელახლა აღდგება და ასე, მკითხველთან ყოველი ახალი შეხვედრისას ისევ იგრძნობს ცხოვრების სიტკბოსა და სიმწარეს და გაიმეორებს ცხოვრების მისტერიას. ხორხე ლუის ბორხესს წერილში „დონ კიხოტში“ დაფარული მაგია“ მოჰყავს მაგალითები მსოფლიო ლიტერატურიდან, როდესაც პერსონაჟები და რეალური პიროვნებები ერთ დრო-სივრცულ არეალში მოაზრებიან. მაგალითად, „დონ კიხოტში“ მღვდელი და დალაქი ათვალერებენ დონ კიხოტის ბიბლიოთეკას, სადაც ერთ-ერთი წიგნი თვითონ სერვანტესის „გალათეაა“. უფრო მეტიც, დალაქი მაინცდამაინც არ არის აღფრთოვანებული ამ წიგნით და მიაჩნია, რომ ავტორი უფრო ძლიერი ფათერაკების აღწერაშია. „*ასე რომ, სერვანტესის გამონაგონი, ან სერვანტესის სიზმრის ნაშიერი ეს დალაქი თვით სერვანტესზე მსჯელობს“* (ბორხესი, 1995, გვ. 12). ამავე რომანის მეორე ნაწილში კი პერსონაჟებს უკვე წაკითხული აქვთ „დონ კიხოტის“ პირველი ნაწილი. ამ და სხვა მსგავსი მაგალითების მოხმობით ბორხესი დაასკვნის: „*კაცობრიობის ისტორია არის დაუსრულებელი ღვთაებრივი წიგნი, რომელსაც მსოფლიოში წერენ და კითხულობენ (და ცდილობენ შეიმეცნონ) და რომელშიც თვითონ მათაც ამგვარადვე წერენ“*. ბორხესისთვის „*წიგნი, ყოველგვარი წიგნი წმინდა რამ არის“* (ბორხესი, 1995, გვ. 14). იგი ლეონ ბლუას მოიხმობს, რომლის მიხედვითაც, „*ჩვენ მაგიური წიგნის სტრიქონები ვართ, ან სიტყვები, ან ასოები; და წიგნი, რომელიც მარადჟამს იწერება ერთადერთია, რაც არის მსოფლიოში, უფრო სწორად, იგი თვითონ არის მსოფლიო“* (ბორხესი, 1995, გვ. 15). ბორხესი ჰომეროსისეულ რწმენას, ღმერთები ადამიანებს იმიტომ შეამთხვევენ ფათერაკებს, რომ მომავალ თაობებს სიმღერების შეთხზვის საგანი ჰქონდეთ და მალარმესეულ გამონათქვამს, მსოფლიო იმისთვის არსებობს, რომ ერთ წიგნში აღიბეჭდოს, ერთმანეთთან აკავშირებს და ორივეს ტანჯვის ესთეტიკურ გამართლებად მიიჩნევს.

გივი მარგველაშვილის ესთეტიკაც წიგნის კულტს ეფუძნება. XX საუკუნეში განსაკუთრებულად გამძაფრებული შეგრძნება, რომ ყველაფერი უკვე დაწერილია, მან გადალახა ამ დაწერილთან ურთიერთობის გამონახვის ფორმების ძიებით. სწორედ ეს ძიებებია ასახული მისი მინიატურებისა და ლექსების წიგნში „*მე წიგნის გმირი ვარ“* (გერმანულიდან თარგმნა და წინათქმა დაურთო ნაირა გელაშვილმა, თბ. 2006). გივი მარგველაშვილი ტრაგიკული ბედის წყალობით გერმანულენოვან მწერლად იქცა, თუმცა მისი მრავალფეროვან შემოქმედებაში საქართველოს თემატიკა გამორჩეულია და მნიშვნელოვანი. ამჯერად იმას წარმოვაჩინოთ, თუ როგორ აირჩია მან საუკეთესო თავშესაფრად დაწერილი ტექსტი. „*რა სახის ლიტერატურას ვეკუთვნით ჩვენ – მე, ლექტორი და თქვენ, ჩემი მსმენელები: რეალისტურ რომანს თუ ფანტასტიკას“* – არაორაზროვნად კითხულობდა ბორხესი და ამით აუდიტორიის დაბნევას კი არა, მის სწორ გზაზე დაყენებას ისახავდა მიზნად. გივი მარგველაშვილისთვის ეს კითხვაც გარკვეულია. მკითხველზეა დამოკიდებული, როგორ აღიქვამს მას „დაწერილი“ (ცხოვრებისეულ) ტექსტში – ფანტასტიკური თუ რეალისტური ნაწარმოების გმი-

რად. ასე რომ, გივი მარგველაშვილი მკითხველის კულტსაც ქმნის. ადამიანი, ერთი მხრივ, კითხულობს სხვათა დაწერილ ტექსტებს, მეორე მხრივ, საკუთარ თავსაც ამოიკითხავს (შეიმეცნებს) ცხოვრების წიგნში. ამ შემთხვევაში, მთავარია, ერთგვარი მეორეული ცხოვრება, რომელიც იქმნება კითხვის პროცესში. ამ დროს ადამიანი (მკითხველი) იქცევა სხვად და ერთგვარ კიბერსივრცეში (წარმოსახვით სივრცეში) იწყებს მოგზაურობას და ურთიერთობას ტექსტისმიერ სამყაროსთან.

ჟერარ ჟენეტი იხსენებს მიგელ დე უნამუნოს გამონათქვამს იმის შესახებ, რომ „მხოლოდ პერსონაჟები ცხოვრობენ ჭკმარტი ცხოვრებით და იყენებენ იმას, ვინც ჩვენ ცოცხლად წარმოგვიდგება, იყენებენ იმისთვის, რათა მკითხველის თვალში თავიანთი სახე მოიპოვონ“ და დაასკვნის: „უნამუნოსა და ბორხესის მითები სწორედ აქ უახლოვდება ერთმანეთს თავიანთი მკაცრი, შესაძლოა უმკაცრესი, „მორალით“: „თუკი სერვანტეს სერიოზულად აღვიქვამთ, დონ კიხოტის არსებობაც უნდა გვჯეროდეს; მაგრამ თუკი დონ კიხოტი არსებობს, მაშინ უკვე სერვანტესი და ჩვენ – მისი მკითხველები – ვიქცევით აჩრდილებად, ანუ გვრჩება არსებობის ერთადერთი ხერხი – გავუჩინარდეთ და თავად ვიქცეთ ლიტერატურად“ (ჟენეტი, 2009, გვ. 42). გივი მარგველაშვილი სწორედ ასე უჩინარდება შექმნილ ტექსტებში, რათა პერსონაჟთა რეალურობაში უფრო მეტად დაგვარწმუნოს. ნაირა გელაშვილი ამავე წიგნის თანდართულ წერილში „გივი მარგველაშვილის მინიატურისთვის „ისააკის გაქცევა ბეთლემში“ აღნიშნავს: „წიგნის გრანდიოზული ქვეყნიერება თავისი უთვალავი ავტორით, პერსონაჟითა და მკითხველით, დაწერილი ტექსტის თვალუწვდენელი სივრცე – თვითონ იწყებს ადამიანთა სამყაროს შექმნას, გარდაქმნას, განსაზღვრავს მათ ცნობიერებას“ (გელაშვილი, 1995, გვ. 5).

უპირველესი წიგნი, რომელთანაც ურთიერთობით ახალ სიცოცხლეს შეიძენს ადამიანი, არის ბიბლია. გივი მარგველაშვილის დამოკიდებულება ამ წიგნის და იქ აღწერილი მოვლენების მიმართ ორიგინალურია. იგი ქმნის მისტიფიკაციას ერთგვარი რაინდული ორდენისა, რომელსაც ჩვენს დროში სიკეთის დაცვა აურჩევია თავის მოვალეობად. ამ ორდენს შეიძლება შეუერთდეს ნებისმიერი მკითხველი, რომელიც გივი მარგველაშვილის მინიატურების კითხვას შეუდგება. მწერალი ერევა უკვე დაწერილი ტექსტის ისტორიაში და ცვლის, მართალია ეს ცვლილება წარმოსახულია და მხოლოდ კითხვის პროცესში ხორციელდება, მაგრამ მკითხველს პასიური დამკვირვებლიდან აღწერილი ამბების აქტიურ მონაწილედ აქცევს, მას უქმნის ილუზიას, რომ შეუძლია ჩაერიოს უკვე დაწერილში და პერსონაჟთა ბედი შეცვალოს. მინიატურაში „ისააკის გაქცევა ბეთლემში“ მწერალი მკითხველთან ერთად ცვლის ცნობილ ისტორიას. ის მამის წინ სამსხვერპლოდ მორჩილად მიმავალ ისააკს მოულოდნელად შეშინებულ ბავშვად აქცევს, ჯიუტად რომ გაურბის დანამოღერებულ მამას. მწერალი მკითხველთან ერთად მფრინავი თეფშით მიუძღვება ისააკს ახალი აღთქმის ტექსტისაკენ, სადაც „ძველტექსტისმიერ არსებას თემატიურად ეკრძალება აქ შემოსვლა. პატარა ისააკისთვის კი გამონაკლისს ვუშვებთ“ (მარგველაშვილი, 2006, გვ.15). ეს, რა თქმა უნდა, ლიტერატურული თამაშის ნაირსახეობაა, მაგრამ ძალიან ორიგინალური და საინტერესო. მკითხველი თავისუფლდება ტექსტზე მიჯაჭვულობისაგან, ის შედის ტექსტში და მონაწილეობას იღებს პერსონაჟთა ბედის გადაწყვეტაში. მსოფლიო ლიტერატურაში ამგვარი „თამაშების“ გამოცდილება, რა თქმა უნდა, არსებობს, მაგრამ გივი მარგველაშვილის მიერ შემოთავაზებული ამ თამაშის ფორმები განსხვავებულია, მომწესხველი და შთამბეჭდავი, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როდესაც საქმე ბიბლიურ პერსონაჟებს ეხებათ. აქ უკვე აღარ მოჩანს საბედისწეროდ და გარდუვალად, რომ დაწერილი სიტყვა უნდა აღსრულდეს.

აქ მჟღავნდება მარგველაშვილის პოსტმოდერნისტული თვალთახედვა, მისთვის აღარ არსებობს ტექსტი, როგორც ავტორიტეტი, ხელშეუხებელი. ის დაწერილს ცვლის, მართალია, მას არა აქვს პრეტენზია ჭკმარტიების ჩანაცვლებისა, ან რაიმე აღიარებული ჭკმარტიების ექვეყნუ დაყენებისა, ის, უბრალოდ, წაკითხვის ახალ გზას იგონებს ძველი ტექსტების ახალი გაცოცხლებისთვის და მათთან ახალი და ორიგინალური დიალოგის გასამართავად. ამ შემთხვევაში, ბიბლიური ამბავი, რა თქმა უნდა, ინარჩუნებს მის თვალში ავტორიტეტულობას, მაგრამ ის არ კითხულობს მას ისე, როგორც აქამდე სხვები კითხულობდნენ, ის ეძებს და პოულობს კიდევაც ახალ გზებსა და ბილიკებს ცნობილი მხატვრული ტექსტების ახალი აღქმისათვის, რათა ძველ ტექსტთან ურთიერ-

თობის ნაცნობი განცდა გადაახალოს და გაამრავალფეროვნოს. ძველი ტექსტი მისთვის ხომ რეალობიდან გაქცევის გზაა, ის მისი თავშესაფარია, ამიტომ ცდილობს იქ ყველაფერი ისე გადაალაგოს, როგორც თვითონ სურს. თანაც, ეს საქმე არც ისე ძნელი ეჩვენება. რადგან, ყოველივე მხოლოდ მის წარმოსახვაში ხორციელდება. წარმოსახვის ერთპიროვნული განმგებელი კი თვითონაა. ჟერარ ჟენეტის აზრით, ყოველი წიგნი წაკითხვისას ახლიდან იბადება და ლიტერატურის ისტორიაც, ასევე, კითხვის ხერხებისა ისტორიაა. ამ აზრის დასტურად მოიხმობს ჟენეტი ბორხესის ციტატას: „ესა თუ ის ლიტერატურა წინამორბედისგან ტექსტების შემადგენლობით კი არ განსხვავდება, არამედ მათი წაკითხვის ხერხებით“ (ჟენეტი, 2009, გვ.43). სწორედ წაკითხვის ამ ახალ ხერხებს ამრავალფეროვნებს გივი მარგველაშვილი, როდესაც მკითხველთან ერთად მოგზაურობს სხვადასხვა ტექსტში და ერევა სიუჟეტის მდინარეებში. ამგვარი წაკითხვა ტექსტის სიღრმისეულ აღქმას უწყობს ხელს, რადგან მკითხველი მთლიანად იმსჭვალება აღწერილი ამბების დრამატიზმით. მას მწერალი უქმნის ილუზიას, რომ სწორედ მან შეიძლება შეცვალოს ამა თუ იმ პერსონაჟის ტრაგიკული ბედი. ასე რომ, გივი მარგველაშვილი, როგორც ნაირა გელაშვილი შენიშნავს ხატოვნად, მართლაც, „პერსონაჟების მესიად“ გვევლინება. „აი, ძვირფასო მკითხველო, – აი, მცირეოდენი ოქრო, გუნდრუკი და მური. აიღე და შეურთდი იმ ქარავანს! ესენი აღმოსავლელი ბრძენები არიან... ჰო, მართლა, სად მიდიან? შეგიძლია მიპასუხო? არა? ო – ო – ო... დაგვიწყებია. დიდხანს, ძალზე დიდხანს მიედინებოდა შენი უაზრო კითხვა – ყოფნა უბადრუკ წიგნთა საუფლოში“ (მარგველაშვილი, 2006, გვ.21). ამგვარად, მწერლის კეთილშობილური განზრახვით, მკითხველი მასთან ერთად ბიბლიაში მიემგზავრება, თავისსავე წარსულში, რათა გაიგოს: „ვინ არის, სიბამ მოსულა, სად არის, წავა სადაო“ (გურამიშვილი, 2021, გვ. 125).

მკითხველი კითხვის ახალი სასწაულის მოწმე და მონაწილე ხდება მინიატურაში „წიგნის გმირების დროული გადასახლება“. უჩვეულო შთაბეჭდილებას იწვევს ამბავი, რომლის მიხედვითაც, წიგნის სამყაროს მმართველობის მიერ წარგზავნილ წინამძღოლებს~ მშობლიური კუთხიდან აყრილი მშობლები და ყრმანი მათეს სახარებიდან ლუკას სახარებაში გადაჰყავთ, „რადგან აქ არ ხდება ყრმთა გაჟლეტა და უასაკო ლტოლვილებს წიგნის სამყაროს ამ მხარის ისტორია ხიფათს არ უქადის“ (მარგველაშვილი, 2006, გვ. 23). ის, რაც რეალურ დროში განხორციელდა და ამგვარადვე აღიბეჭდა დაწერილში, კითხვის პროცესში შეიცვალა. უდანაშაულო ყრმები ჰეროდეს რისხვას და გაჟლეტას გადაურჩნენ. რა თქმა უნდა, ეს ილუზიაა, მაგრამ მკითხველი გრძნობს, რომ დაწერილი არ ნიშნავს შეუცვლელს, ყოველ შემთხვევაში კითხვის პროცესში ყველაფერი შეიძლება მკითხველის სურვილისამებრ გარდაიქმნას. ეს არის არა განსხვავებული ინტერპრეტაცია ტექსტისა, არამედ მისი სრულიად ახალი ვერსია. მწერალი ამგვარად ახალ ქრონოტოპსაც ქმნის და სამყაროს ახალ მოდელირებას გვთავაზობს. ეს მოდელები ჰგვანან და იმეორებენ რეალური სამყაროს კანონებს, მხოლოდ ერთი განსხვავებით, აქ ზღვარი წაშლილია რეალურსა და გამონაგონს შორის, ლიტერატურულსა და დოკუმენტურს შორის. ამოსავალი მწერლისთვის არის ცნობილი პოსტმოდერნისტული ფორმულა: „სამყარო ტექსტია“. ამ სივრცეში ის თავისუფლად მოძრაობს, შლის და გადაადგილებს ამ დაწერილის ცალკეულ ფრაგმენტებს. ლექსში „ორი მკითხველი“ გივი მარგველაშვილი სწორედ ამ ტექსტზე საუბრობს: „ო, შე საბრალო სამყაროს ტექსტო! / უფალი ღმერთი ასე გკითხულობს, / ეშმაკი ისე. / შენ ხარ საგანი / მათი კონტრასტული შტუდიების. / უიმათოდ ვერ იარსებებ. / შენ გაარსებებს შენი ორი / ერთმანეთის მოპირისპირე / მკითხველის კითხვა“ (მარგველაშვილი, 2006, გვ. 81). ასე რომ, სამყაროს ტექსტს ორი უმთავრესი და უპირველესი მკითხველი ჰყავს. მათი „წაკითხვა“ განაპირობებს რეალობაში სიკეთე – ბოროტების წონასწორობას ან ერთის გადაწონვას. რუსთველისეული „ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია“ წაითხვის ერთი ვარიანტია და მეტყველებს „ისტორიის ღვთაებრივ პერიოდზე“ (მარგველაშვილი). შესაძლებელია თუ არა, ამ ტექსტს მუდმივად მხოლოდ ერთი მკითხველი ჰყავდეს? მწერალს ეს დასაშვებად მიაჩნია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი: „შენივ საშოდან წარმოგეშვა ლიტერატურა, აი, მას კი ეყოლებოდა მუდამ მხოლოდ ერთი მკითხველი“ (მარგველაშვილი, 2006, გვ. 81).

საზოგადოდ, გივი მარგველაშვილი მკითხველთა შორის, რა თქმა უნდა გამოარჩევს, ღმერთს, როგორც სამყაროს ტექსტის შემქმნელსა და მის მარადიულ მკითხველს. ეს არის დაულ-

ლეული მკითხველი, ასე რომ, სამყაროც მუდმივად ცოცხლობს, რადგან მას მუდმივად კითხულობენ. ვგულისხმობთ იმას, რომ ტექსტს მხოლოდ წაკითხვა აცოცხლებს. საინტერესო და ორიგინალურია, ამ თვალსაზრისით, მინიატურა „სასიკვდილო სპექტრი“, რომელშიც წიგნის გმირები წუხან იმის თაობაზე, რომ დაწერილ ბედისწერას ვერ გაურბიან და ცოცხლობენ მხოლოდ იმ წუთებში, როცა მოწყალე მკითხველები წიგნზე თავდახრილნი კითხულობენ. არადა, ისინი ოცნებობენ ისეთ ცნობიერებაზე, რომელსაც მარადიული საკითხავი დრო ექნება. სასოწარკვეთილი პერსონაჟი ეკითხება მწერალს: „ასეთი არავინ არსებობს თქვენთან? როგორ არა, ყოვლისმცოდნეა ასეთი... – მიუვლე ყოყმანით, მაგრამ ის, რამდენადაც ვიცი, მხოლოდ რეალური სამყაროთი და რეალური პირობითაა დაკავებული“. *ჯობდა, ეს არ მეთქვა, რადგან მას შემდეგ ... მკითხვებიან: როგორ გავხდეთ უფალი ღმერთის საკითხავი მასალა?*“ (მარგველაშვილი, 2006, გვ.77). აქ უკვე ოცნებაა გამოგონილის რეალურთან გათანაბრებისა. მწერალი ქმნის უტოპიას, რომლის მიხედვითაც, თუ ღმერთის სურვილი იქნება, შეიძლება ადამიანის შექმნილი ტექსტი ღვთის შექმნილს გაუთანაბრდეს, ე.ი. რეალურ დრო-სივრცეში დაიწყოს არსებობა. პერსონაჟებს აღარ აკმაყოფილებთ ადამიანი – მკითხველი, მათ სურთ არა ხანმოკლე, არამედ მარადიული სიცოცხლე და გათავისუფლება ქალაქზე მიჯაჭვულობისაგან.

გივი მარგველაშვილის სტილი, პოსტმოდერნისტული ესთეტიკის შესაბამისად, განსჯით – მედიტაციურია, ფილოსოფიური წიაღსვლებით. ამ შემთხვევაში, ის მხოლოდ მწერალი კი არ არის, არამედ კომენტატორიც. დაწერილი ტექსტის ამხსნელ-განმმარტებელი, თვითონვე რომ შუამავლობს მკითხველთან. მხატვრული გამონაგონი მის ნაწერებში შერწყმულია ლიტერატურათმცოდნის დაკვირვებებთან. განსჯის ესეისტური მანერა, ამ შემთხვევაში, გამართლებულია, რადგან ის თავისი ტექსტებით გამოდის, როგორც პერსონაჟთა „უფლებების დამცველი“. ერთ მინიატურაში „ესთეტიკური დაუნდობლობის შესახებ“ მწერალი აღწერს, როგორ ევედრება გათოშილი ლირიკული მე მკითხველებს, რომ წაიკითხონ და შეიყვარონ. ისინი კი გულგრილად უვლიან გვერდს. „შეგიყვარო? თან წაგიკითხო კიდევ? ერთი ამას დამიხედეთ! კიდევ რა გნებავს?“ „კი, მაგრამ, მაშინ ხომ მოკვდები“, – ეკითხნენ ლირიკული მე. „მერე, მოკვდი!“; – გესლიანად ამბობენ გულქვა გამელენი, – ყველასთვის ასე აჯობებს! საშინელებაა, არა? მაგრამ ვის შეუძლია ამ ამბავში ჩარევა! ესთეტიკა არ არის ეთიკა“ (მარგველაშვილი, 2006, გვ. 69). პოსტმოდერნიზმის ხანაში, რა თქმა უნდა, ამგვარი დამოკიდებულება, არავის ეუცხოება, მაგრამ აქ საუბარია მწერლის აქტიურ პოზიციაც. ის ამ თემას თავისი წიგნის უმთავრეს საფიქრალად და განსასჯელად აქცევს. ხანდახან პერსონაჟთა სამყაროში ხდება რეალობაში არსებულ ეგზისტენციალურ საკითხთა გადაწყვეტა. უპასუხო კითხვებზე პასუხების მოძებნა. ამგვარად, წიგნის სამყარო რეალურზე მაღლა დგება. იქ მეტი სიცხადე და თავისუფლებაა, რადგან ყველაფერი გარკვეულია და ცხადი.

მინიატურაში „წიგნის სამყაროს ოთხი გამოცანის ამოხსნა“ მწერალი საუბრობს ოთხ თავსატეხ კითხვაზე. ესენია: ვინ არის ადამიანი და საიდან მოდის? საით მიდის? და ვინ ცხოვრობს იქ, მაღლა ოქროსფერ ვარსკვლავებზე? ამ კითხვებზე პერსონაჟებს აქვთ თავიანთი პასუხები:

„წიგნის (ლექსის) სამყაროში თითოეული ადამიანი ყოველთვის ერთი განსაზღვრული ტექსტის ანუ კითხვა – ყოფნის მასალაა. იგი მოდის (წარმოიშობა) მუდამ თავისი წიგნის (ლექსის) შემოქმედის თავიდან. წიგნის ან ლექსის სამყაროს ადამიანი მიდის (ვითარდება) მუდამ თავისი საბოლოო თემატური აზრისაკენ. ხოლო ოქროს ვარსკვლავებზე, რომლებიც ციმციმებენ ყოველი ღამეული წიგნის (ლექსის) ცაზე, ცხოვრობენ ისინი, წიგნის თემატურ მასალას კითხვით რომ შთაბერენ სიცოცხლეს – რეალურ მკითხველთა თავები“ (მარგველაშვილი, 2006, გვ.117).

ზემოთ ვახსენეთ, რომ გივი მარგველაშვილი წაკითხვის ახალ ფორმებს ეძიებს, რათა პერსონაჟებთან ახლებური დიალოგი გამართოს., მათთან ურთიერთობის ახალი გზა გამოძებნოს. ამას ერთ მინიატურაში „კითხვა დინების წინააღმდეგ“ ასე ახერხებს: ერთ ლექსში მოულოდნელად ლირიკული გმირი გადაეყრება ტექსტში შეჭრილ მკითხველს, რომელიც მას ფეხდაფეხ კი არ მიჰყვება

გულისწორამდე, არამედ წინ გადაეღობება და თავხედურად აუხსნის, რომ თვითონ სწორედ მის გულისწორთან იყო, წაიკითხა იგი და ახლა მისგან ბრუნდება. „კი მაგრამ, როგორ წაგაკითხა თავი? კივის ლირიკული გმირი ისტერიულად ეს ხომ დაუშვებელია: რადგან არსად წერია, ტექსტულურად არ არის ბეჭედდამშული!“ ამ მრისხანე და, ერთი შეხედვით, წყალგაუვალ არგუმენტირებულ აღშფოთებას მკითხველი დამაჯერებელი გულგრილობით პასუხობს: „*მე ვკითხულობ სადაც, როდესაც, როგორც და ვისაც მინდა!* – *ამაყად აცხადებს მკითხველი – აქ კი, ჩემო კარგო, თემატური დინების წინააღმდეგ ვკითხულობ, შეუშვი თავში?*“ (მარგველაშვილი, 2006, გვ. 111).

ამ შემთხვევაში, მკითხველი აღმატება ნებისმიერ დაწერილს, ყოველივეს, როგორც უნდა, ისე წაიკითხავს, თანაც ერთხელ დაწერილს სხვადასხვა დროს სხვადასხვაგვარად წაიკითხავს. ლირიკულ გმირს, როგორც უნდა, ისე აურევ-დაურევს ცხოვრებას. სწორედ ეს არის წაკითხვის ახალი ფორმა. ეს თამაში ტექსტთან არაფერს ვნებს თვითონ ტექსტს, რადგან კითხვის დამთავრების-თანავე, წიგნი დაიხურება თუ არა, ყველაფერი თავის ადგილს დაუბრუნდება, მაგრამ კითხვის პროცესი კი იქცევა გრანდიოზულ თამაშად, სადაც მკითხველი ლირიკულ გმირთან ერთად ურთიერთობის უსასრულო ვარიაციებს მოიფიქრებს და ამით დაძლეველ ყოფით ერთფეროვნებას. წიგნთან, დაწერილ ტექსტთან ამგვარი ურთიერთობა ხომ, რა თქმა უნდა, თანამედროვე აუტანელი ყოფის დაძლევის კიდეც ერთი საშუალებაა. ეს არის ინტელექტუალური, წიგნისმიერი ადამიანისთვის კიდეც ერთი საინტერესო ხსნის გზის შეთავაზება. გივი მარგველაშვილი ეხმიანება ავტორისა და მკითხველის დამოკიდებულების განმსაზღვრელ იმ იდეებსაც, რომლებიც გადმოცემულია როლან ბარტის წერილში „ავტორის სიკვდილი!“. ბარტის აზრით, „*მკითხველის დაბადების საზღაური, ავტორის სიკვდილია*“ (ბარტი, 2009, გვ. 24). ტექსტი ემორჩილება არა ავტორის, არამედ მკითხველის ნებას. იგი ტექსტის ერთგვარი თანაავტორი ხდება. სწორედ მკითხველი განსაზღვრავს ტექსტის თავისუფალი ინტერპრეტაციის სივრცეს. იგი მუდმივად იბადება და განახლდება მკითხველის ხელში. მიშელ ფუკო კი კითხვას ასე სვამდა: რა არის ავტორი და არა ვინ არის? ის მთლიანად არ აუქმებდა ავტორის როლსა და ფუნქციას, არამედ ტექსტის დისკურსის განმსაზღვრელად ტოვებდა. მისი აზრითაც, თვითონ ავტორის „მე“ არ არის მნიშვნელოვანი, არამედ მკითხველი, რომელიც ითვალისწინებს ავტორის შემოთავაზებულ თამაშის წესებს, მაგრამ მასზე არ არის დამოკიდებული.

თანამედროვე ლიტერატურულ სივრცეში, რა თქმა უნდა, არის პერსონაჟებთან ურთიერთობის საინტერესო მაგალითები, მათ შორის, ვუდი ალენის მოთხრობა „კუგელმასის შემთხვევა“. მოთხრობის გმირი, სიტი – კოლეჯის ლიტერატურის პროფესორი, ყოველდღიურობით გაბეზრებული, შემთხვევით გაიცნობს ადამიანს, რომელიც მისთვის სასურველ წიგნში მოხვედრას სთავაზობს. კუგელმასი გუსტავ ფლობერის „მადამ ბოვარის“ ირჩევს. სასწაული ხდება და კუგელმასი წიგნში მოხვდება, მადამ ბოვარის გაეცნობა და მასთან ერთად ატარებს დროს. საგულისხმოა, რომ არც ემას უკვირს უცხოთან შეხვედრა, პირიქით, გახარებულია: „*მუდამ ვოცნებობდი, რომ ერთ დღეს გამოჩნდებოდა იდუმალი უცნობი და მიხსნიდა უხეში პროვინციული ცხოვრების მონოტონურობისგან*“ (ალენი, 2017, 89). საინტერესო ის არის, რომ სწორედ იმ დროს, როდესაც კუგელმასი წიგნში შედის, კოლეჯებში, სადაც „*ემა ბოვარის*“ კითხულობენ, ამჩნევენ მოულოდნელად გამოჩენილ უცხო პერსონაჟს: „*ქვეყნის კლასებსა და აუდიტორიებში, მოსწავლეები თუ სტუდენტები თავის მასწავლებლებს ვკითხებოდნენ: „ვინ არის ეს პერსონაჟი მეთქი გვერდზე? მელოტი ებრაელი მადამ ბოვარის კოცნის?“*“ (ალენი, 2017, გვ. 91). ტექსტში შეჭრა აქ ტოტალურად ხორციელდება, წარმოსახვა შეიჭრება რეალობაში. გივი მარგველაშვილთან, ეს მხოლოდ მკითხველისა და ტექსტის პირადი ურთიერთობისას ხდება და სხვები ვერაფერს ამჩნევენ. ვუდი ალენი კი ამ შეჭრას ერთგვარად აფართოებს. თუმცა, მისი სტილი უფრო პაროდიულ-ირონიულია. მოთხრობაში ისე ხდება, რომ შემდეგ მადამ ბოვარი შემოდის რეალურ ცხოვრებაში და ახლ დროს თავისებურად ერგება, მაგრამ მკითხველისა და პერსონაჟის იდილია დიდხანს არ გრძელდება, კუგელმასს ბეზრდება ორმაგი ცხოვრება, რეალურ ცოლთან და პერსონაჟ-საყვარელთან და ემას ისევ წიგნში დააბრუნებს. თვითონ კი ახლა სხვა წიგნში მოგზაურობას მოისურვებს, მაგრამ გაფუჭებული მოწყობილობა მას შეცდომით ესპანური ენის ინტენსიური კურსის ძველ სახელმძღვანელოში მოახვედრებს, სადაც

„ბოლო წუთამდე უნაყოფო, კლდოვან ადგილას დარბოდა, რადგან დიდი და ბანჯგვლიანი უწესო ზმნა „ტენერ“ (ყოლა, ქონა) გაწვრილებული, გრძელი ფეხებით გამოეკიდებოდა ხოლმე და დასაჭერად დასდევდა“ (ალენი, 2017, გვ. 91).

საგულისხმოა, რომ გივი მარგველაშვილი „იჭრება“ არა მხოლოდ ლიტერატურულ ტექსტებში, არამედ ფერწერულ ტილოებშიც. ასე რომ, შეჭრა ხორციელდება, საზოგადოდ, ხელოვნებაში, ყოველივე იმაში, რასაც ადამიანი ქმნის. მწერალი ამგვარად: ა) წიგნისა და მკითხველის ერთგვარ კულტს ქმნის. იგი ამრავალფეროვნებს წაკითხვის ფორმებს და პოსმოდერნისტი მკითხველის ხატსაც ქმნის. ბ) იგი სამყაროს გაიაზრებს, როორც ღმერთის მიერ შექმნილ ტექსტს, რომელსაც მთავარი მკითხველი თვითონ შემოქმედი ჰყავს. მწერალთა მიერ შექმნილი ტექსტებისთვის კი იგონებს კითხვის პროცესში ტექსტში შეჭრის სტრატეგიებს: 1. მკითხველი უბრალოდ შეიჭრება ტექსტში და „შიგნიდან“ აკვირდება ყოველივეს; 2. მკითხველი არღვევს ტექსტის დრო-სივრცულ მოდელს; 3. მკითხველი ცვლის სიუჟეტს და ფაბულას; 4. მკითხველი დიალოგს მართავს პერსონაჟთან; 5. მკითხველს სხვა ტექსტში გადაჰყავს პერსონაჟი; 6. მკითხველი იქცევა ტექსტის „ღმერთად“, რადგან წაკითხვით სულს შთაბერავს და აცოცხლებს; 7. მკითხველი ჩაენაცვლება ტექსტის რეალურ შემქმნელს, რადგან ის ახლიდან ქმნის უკვე შექმნილს; 8. მკითხველი რეალობაში უპასუხოდ დარჩენილ კითხვებს ხსნის ტექსტში შეჭრისას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ალენი ვ. (2017), „კუგელმასის შემთხვევა“ (თარგმნა ირმა ტაველიძემ), ჟურნ. „ცისკარი“, 5, თბილისი, SSSN 1987-5762.
- ბარტი რ. (2009), „ავტორის სიკვდილი“, (თარგმნა და შენიშვნები დაურთო მალხაზ ხარბედიამ) ჟურნ. „არილი“, 23 ოქტომბერი.
- ბორხესი ხორხე ლ. (1995) ენიგმათა სარკე, თბილისი: გამომცემლობა „ლომისი“.
- გელაშვილი ნ. (1995). წინასიტყვაობა გივი მარგველაშვილის წიგნში „მე წიგნის გმირი ვარ“, თბილისი: კავკასიური სახლი, ISBN 99928-71-81-4
- გურამიშვილი დ. (2021). „დავითიანი“, თბილისი: გამომცემლობა „პალიტრა L“. ISBN: 978-99-4132-8893
- მარგველაშვილი გ. (2006), „მე წიგნის გმირი ვარ“ (გერმანულიდან თარგმნა და წინათქმა დაურთო ნაირა გელაშვილმა), თბილისი: კავკასიური სახლი, ISBN 99928-71-81-4
- ჟენეტი ჟ. (2009). „ლიტერატურის უტოპია“ (თარგმნა მალხაზ ხარბედიამ), ჟურნ. „ცხელი შოკოლადი“, #20 (იანვარი), თბილისი. UDC: 821.134.2(82)(092)

References:

- Aleni, V. (2017), „K'ugelmasis Shemtkhveva“ (Targmna Irma T'avelidzem), [“The Kugelmas Case” (translated by Irma Tavelidze)]; Zhurn. „Tsisk'ari“, . N 5, gv. 92. Tbilisi, SSSN 1987-5762.
- Bart'i R. (2009), „Avt'oris sik'vdili“ [„Death of the author“], (Targmna da shenishvnebi daurto Malkhaz Kharbediam), Zhurn. „Arili“, 23 oktombერი,
- Borkhesi, Khorkhe I. (1995) Enigmata sark'e [Mirror of Enigmas], Tbilisi: „lomisi“.
- Gelashvili, N. (1995). Ts'inasitq'vaoba Givi Margvelasvilis ts'ignshi „Me ts'ignis gmiri var“ [Foreword to Givi Margvelashvili's book "I am the Hero of a Book"], Tbilisi: k'avk'asiuri sakhli, ISBN 99928-71-81-4
- Genette G. (2009). „Lit'erat'uris ut'opia“ (Targmna Malkhaz Kharbediam) [“The Utopia of Literature”], Zhurn. „Tskheli Shokoladi“, 20 (ianvari), Tbilisi. UDC: 821.134.2(82)(092)
- Guramisvili, D. (2021). „Davitiani“ [“Davitian”], Tbilisi: „Palit'ra L“. ISBN: 978-99-4132-8893
- Margvelashvili, G. (2006), Me Ts'ignis gmiri var, (Germanulidan targmna da ts'inatkma daurto Naira Gelasvili), [I am the hero of the book (translated from German and with a foreword by Naira Gelashvili)], Tbilisi: „K'avk'asiuri sakhli“, ISBN 99928-71-81-4